UN SFEŞNIC ROMANIC LA MUZEUL DE ARTĂ DIN CLUJ

ALEXANDRA RUS

Sfeşnic romanic (sec. XIII)

Sfeşnicele, frecvente în arta antică şi cunoscute sub două tipuri principale — unul scund, cu tija scurtă sprijinită pe un soclu circular purtat pe trei picioare de grifoni şi altul înalt, alcătuit numai dintr-o tijă subţire, alungită, susţinută pe un trepied — continuă să aibă o arie de largă circulaţie şi în evul mediu. Evoluţia lor morfologică este diversă în timp şi spaţiu, forma lor cea mai obişnuită fiind în evul mediu aceea compusă dintr-un trepied ce susţine o tijă de înălţime variabilă care se evazează în partea superioară într-o apărătoare simplă sau ornamentată, penetrată de pinionul ascuţit spre vîrf. În perioada stilului romanic, în structura sfeşnicelor sînt utilizate, uneori, forme zoomorfe transformate în sens decorativ, sau antropomorfe.

Din această categorie a sfeşnicelor aparţinînd stilului romanic se păstrează în Transilvania trei exemplare: două de tip antropomorf (unul la Muzeul Brukenthal din Sibiu şi altul la Batthyaneum din Alba Iulia) şi unul zoomorf reprezentînd un animal fantastic, în Muzeul de artă din Cluj (nr. inv. MA 1117). Acesta din urmă, provenit din Muzeul Transilvaniei (nr. inv. 928)[1], este turnat din bronz cu porţiuni cizelate şi are înălţimea de 0,095 m. Forma sa este aceea a unui balaur înaripat, a cărui coadă se transformă în vrejuri decorative şi care alcătuiesc baza de susţinere a tijei. Capul de reptilă cu cioc al balaurului are în gura larg deschisă o sferă, corpul este sprijinit puternic în faţă pe două picioare de leu, iar în partea posterioară pe penajul aripilor unite către vîrf. Curbele şi contra curbele vrejurilor decorative din partea superioară îşi găsesc un corespondent în linia arcuită formată de pieptul şi gîtul balaurului iar porţiunea aproape verticală a crestei pectorale face pandant cu formele mai puţin rotunjite ale vrejurilor inferioare, echilibrînd astfel compoziţia.

[1] Inventarul Muzeului Transilvaniei, poziţia 928.

https://biblioteca-digitala.ro

Principalele analogii pentru acest tip se găsesc în sudul Germaniei şi Austria[2].

În Muzeul naţional din München (R.F. a Germaniei) se află un sfeşnic[3] asemănător, datat în jurul anului 1170, turnat din bronz, un balaur cu aripi transformate în vrejuri formînd un soclu pentru tijă, apărătoare şi pinion. Faţă de exemplarul clujean se relevă deosebiri de proporţionare; corpul balaurului este mai voluminos la sfeşnicul münchenez şi apărătoarea plasată mai jos are o suprafaţă mai întinsă.

Sînt sesizabile unele diferenţe: tija susţine o apărătoare aplatizată, lobată şi are o mică volută adiacentă la nivelul ciocului deschis al balaurului. Vrejurile sînt realizate cu mai multă fineţe iar întreg corpul balaurului este acoperit cu solzi minuţios cizelaţi.

Analogia cea mai apropiată este cea de la Gottweig[4] (Austria), un sfeşnic de bronz, datat în ultimul sfert al secolului XII, alcătuit din aceleaşi componente cu cel clujean, la care întîlnim, însă, o înţelegere întrucîtva deosebită în rezolvarea proporţiilor; tija, apărătoarea şi pinionul au, comparativ, o înălţime mai mică decît la piesa din Cluj. Totodată fiecare parte a sfeşnicului din Gottweig este mai bogat şi mai fin ornamentată.

Asemănările din punct de vedere structiv şi morfologic ne permit să legăm sfeşnicul din Muzeul de artă din Cluj de epoca romanicului tîrziu din provinciile de sud-est ale imperiului german. Rezolvarea diferită a proporţiilor şi calitatea execuţiei fac mai puţin probabilă realizarea lui chiar într-unul din atelierele din Germania de Sud sau Austria (în ultimul pătrar al secolului XII) şi aduc în discuţie posibilitatea executării sfeşnicului într-unul din atelierele meşteşugăreşti începătoare transilvănene, mai probabil în secolul al XIII-lea.

[2] Vătăşianu V., *Istoria artei feudale în ţările romîne*, Bucureşti, 1959, pag. 176.
[3] *Musées et Galeries à Münich*, München, 1966, pag. 22.
[4] Ausstellung. Romanische Kunst in Österreich, Krems an der Donau, 1964, nr. cat. 141.

UN TABLOU NECUNOSCUT DE DOMENICO FETTI LA BUCUREŞTI

PAVEL PREISS *

Domenico Fetti — Călugăr sfînt. (Bucureşti, Muzeul de Artă al R.S.R.).

* Cercetător ştiinţific la Galeria naţională din Praga (Articolul este tradus din limba germană — N. R.).

▶

https://biblioteca-digitala.ro